

Motion till riksdagen 2012/13: MJ455

av **Matilda Ernkrans m.fl. (S)**

Politik för miljömålen

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	3
Politik för miljömålen	8
Begränsad klimatpåverkan (nr 1)	9
Frisk luft (nr 2)	9
Partiklar	9
Kväveoxider	10
Bens(a)pyren	11
Bara naturlig försurning (nr 3)	11
Giftfri miljö (nr 4)	12
Hormonstörande ämnen	13
Nanomaterial	14
Kandidatlistan och EU	14
Barn och farliga ämnen	15
Kadmium och andra tungmetaller	15
Marksanering	16
Spillskydd	17
Skyddande ozonskikt (nr 5)	17
Säker strålmiljö (nr 6)	18
Ingen övergödning (nr 7)	19
Handelsgödselskatt	20
Musselodling	20
Biogasstöd	21
Kväveutsläpp från bilar och båtar	22
Levande sjöar och vattendrag (nr 8)	22
Biologisk mångfald i vattendrag	23
Grundvatten av god kvalitet (nr 9)	24
Hav i balans samt levande kust och skärgård (nr 10)	26
Myllrande våtmarker (nr 11)	27
Levande skogar (nr 12)	28
Ett rikt odlingslandskap (nr 13)	31

Fel! Okänt namn på

En storslagen fjällmiljö (nr 14).....	31
God bebyggd miljö (nr 15)	32
Skatt på avfall	33
Farligt avfall	33
Ett rikt växt- och djurliv (nr 16)	34
Gröna nyckeltal	35
Nagoyamålen.....	36
Stranden.....	36
Vargen	37
Invasiva arter	37

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en sammanvägd strategi med styrmedel och åtgärder för att nå de nya åtagandena i FN:s luftvårdskonvention.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka styrmedel som bör införas för att minska luftföroreningarna med partiklar i städerna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att genomföra en breddning av kväveoxidavgiften enligt Naturvårdsverkets förslag samt ta fram en konsekvensanalys av förslaget.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja den befintliga avgiften på kväveoxid till 60 kronor per kilo i enlighet med Naturvårdsverkets förslag.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Boverket i uppdrag att skärpa byggreglerna för fastbränslepannor i syfte att minska utsläppen av bens(a)pyren.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen, i syfte att klara miljömålet Bara naturlig försurning, bör ta fram en aktiv plan för ett strategiskt arbete inom EU för ytterligare utsläppsbegränsningar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att en internationell forskarpanel i FN:s regi, av samma modell som finns för klimatfrågan, utvecklas inom kemikalieområdet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige behöver fortsätta att agera aktivt för att EU ska bli mer kraftfullt i förhandlingar om SAICM.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda bisfenol A i samtliga förpackningar som kommer i kontakt med livsmedel.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör fästa särskild uppmärksamhet vid de hormonstörande ämnena genom att stödja forskning och genom att inom EU arbeta för att hormonstörande och kraftigt allergiframkallande ämnen klassas till Reachs kandidatlista (SVHC) och att dessa ämnen klassas med större försiktighet än tidigare och får tuffare gränsvärden.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta dels för att fler farliga ämnen, även nanopartiklar, förs in på Reachs kandidatlista (SVHC), dels för att fler ämnen ska innefattas av tillståndskrav, dels för att kontrollen av Reachs efterlevnad utvecklas.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att EU-länder ska tillåtas att gå längre i nationell kemikalielagstiftning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att den offentliga sektorn genom sin upphandling verkar för ett miljövänligare samhälle med minskade kemikalier i offentliga verksamheter.²
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen så snart som möjligt bör besluta om de etappmål för giftfri miljö som Miljömålsberedningen föreslagit.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska besluta om att genomföra de uppdrag kring barn och farliga ämnen som Miljömålsberedningen föreslagit.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen behöver ta initiativ i EU för att skärpa den gemensamma lagstiftningen i syfte att fasa ut tungmetaller.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning kring möjligheten att ta ut en avgift på miljöfarlig verksamhet vars intäkter sedan placeras i en fond vilken kan betala kostnader för marksanering i de fall där förorenaren inte kunnat ställas som ansvarig.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att nationella riktlinjer för spillskydd tas fram.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige även fortsättningsvis ska inta en aktiv roll i de internationella förhandlingarna om minskade ozonpåverkande utsläpp inom ramen för Montrealprotokollet.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med uppgifter om målpuppfyllelsen för Helcomåtagandet och en plan med nya åtgärder för att nå målet.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa skatt på handelsgödsel.³
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Naturvårdsverket ska få i uppdrag att utreda ett system där musselodlare och andra ersätts för sina insatser när det gäller att binda näringsämnen i havet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att skydda vattentäkterna måste intensifieras genom en förändrad prioritering hos de statliga myndigheter som har ansvaret.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska ge Naturvårdsverket i uppgift att följa utvecklingen av vattenproblem i kommunerna på grund av avloppsinträngning och tidigt ge kommuner stöd och möjlighet ta del av erfarenheter av problem med vattenförsörjning på grund av snabb exploatering.

Fel! Okänt namn på

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att minska bristande tillsyn av enskilda avlopp i vissa kommuner och undersöka om högre krav kan ställas på enskilda husägare för att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att säkerställa den biologiska mångfalden i vattendrag.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska tillse att uppföljningen av insatser för restaurering av vattendrag och fiskevård blir bättre.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att när anläggningar som är föremål för en gammal vattendom ska utökas eller byggas om ska detta prövas enligt miljöbalken.¹
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att ett nytt mer heltäckande övervakningsprogram för grundvatten genomförs och att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagregler om råvattenprovtagning vid allmänna vattentäkter.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skatten på bekämpningsmedel ska regleras med KPI på samma sätt som skatten på koldioxid i syfte att upprätthålla skattens styrande effekt.³
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på höjning av skatten på naturgrus som utjämnar skillnaderna i produktionskostnader mellan grus- och bergtäkter.³
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillämpningen av EU:s biociddirektiv vad gäller användningen av giftiga båtottenfärger måste förbättras.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fiskare bör kunna lämna det avfall de fått i sina fiskeredskap avgiftsfritt i hamn.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta fram ett program för rena kuster inom ramen för EU.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör upprätta en handlingsplan med olika steg i tid, geografiskt läge och riskklass för att åtgärda miljöfarliga vrak i havet.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbudet mot att släppa ut orenat latrin- och toalettavfall bör utökas till att gälla även färjor och kryssningsfartyg för att hejda övergödningen.

Fel! Okänt namn på

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till stimulansåtgärder och regelverk i syfte att fasa ut användningen av smutsiga tvåtaktsmotorer i våra havsområden, sjöar och vattendrag.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för en internationell överenskommelse som innebär att sjöfarten och flyget bär sina miljökostnader.⁴
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska presentera åtgärder för att nå miljömålet Myllrande våtmarker.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skogsvårdslagen behöver omarbetas för att stärka balansen mellan naturvård och skogsbruk och tydliggöra behovet av skogsvårdande insatser.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör inleda samtal med skogsbolagen kring hur förtroendet för det svenska skogsbrukets miljöhänsyn kan hota svenskt skogsbruks exportmöjligheter.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska säkerställa att riksdagens syfte med beslutet från juni 2010 om att ge Sveaskog i uppdrag att dela ut högst 100 000 ha produktiv skogsmark till staten uppfylls.⁵
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Skogsstyrelsen i uppdrag att återgå till en rapportering av resultatet av miljöhänsynen i polytaxinventeringen som gör att det går att jämföra utvecklingen med tidigare år.
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över de resurser länsstyrelserna har för att kartlägga värdefulla skogar för att se om dessa kan omprioriteras för att förstärka detta arbete.⁶
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvaliteten på de frivilliga avsättningarna av skog för bevarande av biologisk mångfald bör granskas.
46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ökad tillsyn genom kontroller avseende brott mot terrängkörningslagen tillsammans med riktade informationsinsatser.
47. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör anta ett mål för insamling av matavfall.
48. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda ett införande av ett nationellt elektroniskt system för hantering av farligt avfall.
49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör initiera och sammanställa en handlingsplan för en kunskapsatsning på biologisk mångfald och ekosystemtjänster i Sverige.

Fel! Okänt namn på

50. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i EU ska arbeta för att nya arter som hotas enklare kan föras upp på listorna i art- och habitatdirektivet och att arter där en gynnsam bevarandestatus uppnåtts kan avföras från listor.
51. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med justeringar av strandskyddet som säkrar den biologiska mångfalden och ökar tillgången till stränderna för friluftslivet i hårt exploaterade områden.
52. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en svensk handlingsplan för att förhindra introduktion av nya invasiva arter och för att bekämpa dem som redan finns i vår natur.
53. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell strategi beträffande den spanska skogssnigeln.

¹ Yrkandena 5 och 28 hänvisade till CU.

² Yrkande 13 hänvisat till FiU.

³ Yrkandena 21, 30 och 31 hänvisade till SkU.

⁴ Yrkande 38 hänvisat till TU.

⁵ Yrkande 42 hänvisat till NU.

⁶ Yrkande 44 hänvisat till KU.

Fel! Okänt namn på

Politik för miljömålen

Socialdemokraternas övergripande mål är att skapa ett hållbart samhälle. Att bygga samhället ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart är vår uppgift nationellt och globalt. Och det klarar vi bara tillsammans.

Den betydelse av ett hållbart samhälle som Brundtlandkommissionen lade fast 1987 betonar hur vi använder jordens resurser. Utvecklingen är hållbar om den tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter. Vi behöver bygga en ekologisk hållbarhet med transporter, bostäder och jobb som inte tär på våra begränsade resurser.

Tre stora miljöutmaningar överskuggar: klimatomställningen, urlakningen av den biologiska mångfalden och spridningen av farliga kemikalier. Dessa är de av Socialdemokraterna prioriterade områdena i miljöpolitiken.

Många miljöproblem överlappar varandra eller så är det ena problemet en följd av ett annat. I Sverige har vi utvecklat ett världsunikt och starkt redskap för att hantera miljöutmaningen. Riksdagen har beslutat om 16 miljömål som ska leda och driva arbetet. De ska ingripa och övergripa annan politik.

Men när vi idag går igenom miljömålen ser vi att på område efter område saknar regeringen åtgärder för att nå målen. De prioriteringar som regeringen gör går ofta i fel riktning, och den tidigare så stolta svenska miljöpolitiken står och stampar.

Vi har en hoppfull syn på miljöpolitiken, men då måste det svenska systemet med 16 miljömål som riksdagen slagit fast få en starkare ställning i svensk miljöpolitik. Vi vill därför i denna motion sammanfatta våra förslag och vår politik för att nå de 16 miljömålen.

I juni 2012 presenterade Naturvårdsverket den senaste fördjupade utvärderingen av miljömålen¹ och måluppfyllelsen. Tyvärr är det en dyster läsning. Med de styrmedel och insatser som finns på plats i dag nås endast 2 av de 16 miljömålen.

Regeringen har lagt stora resurser på en omgörning av miljömålssystemet för att målen ska bli lättare att nå. Nya etappmål som skulle ersätta de tidigare delmålen har dröjt och den parlamentariska beredning som ersatt myndigheten Miljömålsrådet har betydligt mindre resurser för att arbeta fram förslag till etappmål.

Men egentligen behöver miljön inga etappmål. Miljö behöver åtgärder för att lösa problemen och utmaningarna.

Om skälet till att regeringen inte presenterar förslag för att nå de 16 miljömålen är att den väntar på etappmålen, så har omgörningen av systemet gjort mycket mer skada än nytta. När mandatperioden är över återstår bara åtta år tills många av målen ska vara nådda. Då har lika lång tid gått åt till att formu-

¹ Naturvårdsverket. *Steg på vägen – Fördjupad utvärdering av miljömålen 2012* Rapport 6500.

lera etappmålen som att hitta åtgärder som ger resultat. Det är ett politiskt misslyckande som kan få svåra konsekvenser för kommande generationer.

Begränsad klimatpåverkan (nr 1)

Den socialdemokratiska politiken för detta miljömål behandlas i särskild ordning i vår motion "Klimatpolitik för jobb och välfärd".²

Frisk luft (nr 2)

Miljömålet bedöms i Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering som svårt att nå med nuvarande styrmedel. De största problemen finns med kväveoxider (NO_x), partiklar, bens(a)pyren, bensen och marknära ozon. Hälso- och miljöeffekterna av dålig luftkvalitet är stora. Skador orsakade av partiklar (PM 10 och PM 2,5) beräknas av IVL kosta samhället 26 miljarder per år och stå bakom mer än 3 400 dödsfall i förtid per år.³

I sin EET-strategi⁴ beskriver Naturvårdsverket och trafikverken att klimatåtgärder även kommer att ha en positiv effekt på andra luftföroreningar men att miljömålet "Frisk luft" kräver ytterligare åtgärder för att nås.

Den 4 maj 2012 tecknades ett nytt avtal med FN:s luftvårdskonvention. Avtalet som brukar kallas Göteborgskonventionen efter det första undertecknandet i Göteborg 1999 innebär att Sverige måste minska sina utsläpp av svaveldioxid (SO₂) med 22 procent, kväveoxid (NO_x) med 36 procent, ammoniak (NH₃) med 15 procent, flyktiga organiska ämnen (VOC) med 25 procent och små partiklar (PM 2,5) med 19 procent till 2020 jämfört med 2005. En sammanvägd strategi behöver tas fram med styrmedel och åtgärder för att nå målen. Tiden är knapp och åtgärderna måste fram snabbt. Detta bör regeringen ges tillkänna.

Partiklar

I några städer har dubbdäcksförbud införts på enskilda gator i syfte att minska halten av farliga partiklar. Men det behövs mer styrmedel för att minska den försämrade luftkvalitet som farliga partiklar orsakar. Det finns flera möjliga lösningar för att minska användningen av dubbdäck i storstäderna. Diskussioner finns om restriktioner av antal dubb på däck, om förkortad tid då dubbdäck är tillåtet, om avgifter för användning av dubbdäck i städer, om en avgift eller skatt vid köp av däck. Vi menar att regeringen bör återkomma till

² 2012/13:MJ424.

³ Sjöberg m.fl. *Quantification of population exposure to PM_{2.5} and PM₁₀ in Sweden 2005* IVL/Umeå universitet.

⁴ Naturvårdsverket och trafikverken. *Strategin för effektivare energianvändning och transporter, EET Rapport 5777 dec. 2007.*

Fel! Okänt namn på

riksdagen med en redovisning av vilka styrmedel som bör införas för att minska luftföroreningarna av partiklar i våra städer.

Diesebilarnas partikelfilter stoppar idag de större partiklarna men de mindre orsakar fortfarande skada. Satsningen på biogas har gjort att många taxibilar och bussar i storstäderna idag drivs med fordonsgas vilken inte orsakar partikelutsläpp. Därför är det viktigt att säkerställa en ökad produktion av biogas (se under miljömålet Ingen övergödning).

Kväveoxider

Kväveoxider påverkar människors hälsa negativt och påverkar miljön med försurning och övergödning. För människor med astma eller lungproblem kan kväveoxider förvärra tillståndet. Kväveoxider bidrar också till att marknära ozon bildas, vilket i sin tur kan ge hälso- och miljöeffekter.

Enligt FN:s luftvårdskonvention ska Sverige minska utsläppen av kväveoxider med 36 procent till 2020 jämfört med 2005. För att klara detta krävs nya styrmedel, anser vi.

Delmålet för att minska mängden kväveoxider nåddes inte till 2010 och de långsiktiga målvärdena överskrids i stadsmiljö. Utsläppen kommer främst från dieselfordon men också från värmeproduktion. Även om biltrafikens utsläpp av kväveoxider har minskat eftersom bilarna blivit effektivare är vi oroad över ökningen av privata dieslbilar de senaste åren. Också med tanke på klimatmålen, eftersom dieslbilar idag säljs som "miljöbilar" och ökar på bekostnad av förnybart drivna bilar, krävs styrmedel som minskar den privata dieseltrafiken. Vi menar därför att en minskning av den subvention av diesel i förhållande till bensin som finns idag också skulle ha positiv inverkan på miljömålet Frisk luft och för att klara FN-konventionens mål.

I EET-strategin föreslog Naturvårdsverket och trafikverket (Vägverket och Banverket) att avgiften på kväveoxider som idag är 50 kr/kg ska höjas till 60 kr/kg. Naturvårdsverket har visat att kväveoxidavgiften är ett effektivt miljöstyrmedel.⁵ Vi föreslår att avgiften höjs enligt Naturvårdsverkets förslag som en första åtgärd för att nå målet i FN-konventionen. Avgiften återbetalas till verksamheterna enligt ett system där en anläggning med låga utsläpp i förhållande till sin energiproduktion gynnas.

I EET-strategin föreslogs också att avgiften skulle breddas enligt ett tidigare förslag från 2005.⁶ Kväveoxidavgiften (NO_x-avgiften) ska enligt förslaget breddas till att omfatta även industriella processer med undantag för förbränning i kalk- och cementugnar, pelleteringsverk för tillverkning av malm-pellets, glasugnar för tillverkning eller återvinning av glas och ugnar för tillverkning av lättklinker och att avgiftskollektivet delas i två grupper. Den ena

⁵ Naturvårdsverket. *Kväveoxidavgiften – ett effektivt styrmedel* Rapport 5335 november 2003.

⁶ Naturvårdsverket. *Förslag till breddning och uppdelning av kväveoxidavgiften* Rapport 5525 december 2005.

gruppen utgörs av det nuvarande kollektivet, som inte ändras. Den andra gruppen utgörs av nyttillkommande verksamheter.

Enligt statistik från Naturvårdsverket har halten av kväveoxider i den svenska luften minskat stadigt. Men 2010 ökade halten igen och ligger nu över 2007 års halter. Vi menar att det är nödvändigt att lyfta fram Naturvårdsverkets förslag om breddning av kväveoxidavgiften och att regeringen ska utreda möjligheten att genomföra det och ta fram en konsekvensanalys av förslaget.

Bens(a)pyren

Ämnet bens(a)pyren är polycykliska aromatiska kolväten som bildas vid vedeldning och utsläppen sker följaktligen främst om vintern. Även trafiken bidrar med utsläpp. Bens(a)pyren är starkt cancerframkallande.

Utsläppen har ökat med 40 procent de senaste åren⁷ och det är mest i tätorter som problem uppstår. Kommande EU-direktiv kan komma att skärpa kraven på Sverige, och förutom styrmedel för att minska utsläppen från trafiken är det viktigaste styrmedlet Boverkets byggregler som avser fastbränslepannor. Vi menar att det är angeläget att Boverket ser över dessa regler och skärper dem för att minska utsläppen av bens(a)pyren.

Bara naturlig försurning (nr 3)

Försurningen av sjöar och vattendrag orsakas främst av nedfall av svavel- och kväveföreningar. Svavlet kommer främst från förbränning av fossila bränslen. Kväveoxiderna från transporterna, främst dieselförbränning i båtar och vägfordon. Även energiproduktion orsakar kväveutsläpp.

Ammoniak från djurproduktion orsakar också försurning. Skogsbruket bidrar också genom uttaget av avverkningsrester.

Utsläppen från sjöfarten är den enskilt största källan till försurning i Sverige. Tydliga åtgärder behövs för att minska koldioxidutsläppen och utsläpp av svavel, kvävedioxid och partiklar från sjöfarten. El-anlutning för fartyg i hamn, introduktion av nya fartygsbränslen och nya energieffektiva fartygskonstruktioner är exempel på sådana åtgärder. FN:s internationella sjöfartsorganisation, IMO, har tagit fram en ny standard om fartygs energieffektivitet.

IMO har också beslutat att svavelhalten i fartygsbränsle globalt sänks från högst 4,5 viktprocent till max 3,5 viktprocent från den 1 januari 2012 och till max 0,5 viktprocent från den 1 januari 2020. En översyn ska göras under 2018 för att bedöma om det finns tillräckligt med lågsvavligt bränsle för att uppfylla reglerna. Inom utsläppskontrollområdena, t.ex. Östersjön och Nordsjön inklusive Engelska kanalen, sänks maxgränsen från 1,5 viktprocent till

⁷ Naturvårdsverket. *Steg på vägen* Rapport 6500 (s. 186).

Fel! Okänt namn på

1 viktprocent från den 1 juli 2010 och till 0,1 viktprocent från den 1 januari 2015. EU har nyligen beslutat om implementeringen av IMO-beslutet.

Vi socialdemokrater tror att det går att hitta en långsiktig lösning på frågan där både basindustrins konkurrensvillkor och miljökraven går att förena. Sjöfarten måste fortsätta minska sina svavelutsläpp precis som andra branscher, men det måste ske genom att samma krav ställs på samtliga fartyg.

Vidare är det av stor vikt att EU, ensamt eller tillsammans med IMO, tar initiativ till ett globalt system med handel med utsläppsrätter för sjöfarten. Utsläppshandeln kan bli ett viktigt verktyg i arbetet med att minska sjöfartens klimatpåverkan.

Störst möjlighet att minska försurningen i Sverige har onekligen det internationella arbetet. Främst genom FN:s luftvårdskonvention, det så kallade Göteborgsprotokollet, EU:s taktidirektiv och IMO:s konvention om förebyggande av föroreningar från fartyg (Marpol).

Göteborgsprotokollet innebär en minskning av svaveldioxidutsläppen i Sverige med 22 procent till 2020 jämfört med 2005. Inom EU kommer ett nytt taktidirektiv med utsläppskrav på både svaveldioxid och kvävedioxid att vara klart 2013.

Genom Marpolkonventionens införande beräknas nedfallet av svaveldioxid från sjöfarten minska i Sverige med 85 procent.⁸

Naturvårdsverket menar att för att få till stånd ytterligare utsläpps begränsningar i EU krävs ett strategiskt aktivt arbete. Vi anser att regeringen ska ta fram en plan för en sådan aktiv strategi. Naturvårdsverket arbetar med ett underlag till en sådan strategi.

Giftfri miljö (nr 4)

Naturvårdsverket bedömer att miljömålet är mycket svårt att nå och att tillräckliga styrmedel saknas. Kemikaliepolitiken är i stort sett helt beroende av gemensamma regler i EU. Miljömålsberedningens betänkande ”Minska riskerna med farliga ämnen!”⁹ föreslår nya delmål för miljömålet giftfri miljö som innebär ett mer aktivt svenskt arbete för att skärpa kemikalielagstiftningen i EU. Samtliga partier i beredningen står bakom betänkandet. Vår slutsats av detta är att vi i svensk politik är överens om att Reach är otillräckligt i sin nuvarande utformning för att nå miljömålet Giftfri miljö och att den analysen måste leda till en mer aktiv och innovativ svensk kemikaliepolitik.

Vi menar att det kan vara en effektiv metod att påverka EU genom att Sverige fattar ensidiga beslut om regleringar av kemikalier. Ett exempel på det är förbudet för bisfenol A i nappflaskor som drevs fram av Danmark och Frankrike och ledde till förbud i hela EU.

⁸ SMHI (2011): *Halter och deposition av luftföroreningar*, Meteorologi nr 147.

⁹ Miljömålsberedningen. *Minska riskerna med farliga ämnen!. Strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö* SOU 2012:38 Stockholm 2012.

Fel! Okänt namn på

Men arbetet måste också föras på ett internationellt plan. Som en del i detta har vi föreslagit att Sverige ska arbeta för att en internationell forskarpanel i FN:s regi, av samma modell som finns för klimatfrågan, utvecklas inom kemikalieområdet. Det behövs för att ge beslutsfattare världen över ett bättre kunskapsunderlag. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Nu pågår också ett arbete i SAICM¹⁰, en politiskt bindande global överenskommelse i FN:s regi att minska riskerna med farliga ämnen. Men detta arbete går idag trögt och en överenskommelse verkar ligga långt borta. År 2006 togs ett viktigt steg i Dubai och på konferensen Stockholm + 40 tog Sverige initiativ för att driva på arbetet. Vi menar att Sverige behöver fortsätta att agera aktivt för att EU ska bli mer kraftfullt i dessa förhandlingar.

Kunskapen om farliga kemikalier ökar hela tiden. Men det är en ojämn kamp för forskare och myndigheter eftersom fler och fler kemikalier tas fram till de produkter som vi omger oss med. Inom EU används idag mellan 30 000 och 40 000 olika kemikalier.¹¹ Vissa av dem har farliga egenskaper för miljö och hälsa. Det är dessa som är i fokus för miljömålet.

Vi menar att tre områden bör prioriteras i arbetet med miljömålet Giftfri miljö: de hormonstörande kemikalierna, de nya nanomaterialen om vilka vi vet för lite och det faktum att ny forskning visat oroande resultat om kemikalernas kombinationseffekter. Självklart ska vi också fortsätta de senaste årens arbete med perfluorerade ämnen, tungmetaller och kvicksilver.

Hormonstörande ämnen

De hormonstörande ämnena har uppmärksammats sedan de hormonrelaterade störningarna hos människor ökat kraftigt de senaste decennierna. Hormonstörande kemikalier finns i t.ex. bekämpningsmedel, plaster, textilier och läkemedel. De har den egenskapen gemensamt att de "liknar" det kvinnliga köns-hormonet östrogen. Exempel är nonylfenol, bisfenol A och ftalater. De kan alla orsaka störningar på människans fortplantning: förskjuten pubertet, försämrad spermieproduktion m.m. Särskilt fosterutvecklingen är känslig för dessa ämnen.

Bisfenol A har nu förbjudits i nappflaskor och från och med 2013 planerar regeringen ett förbud i samtliga barnmatsförpackningar. Samtidigt vet vi att bisfenol A finns i flera andra livsmedelsförpackningar. Vi välkomnar regeringens initiativ kring bisfenol A: att utreda ett förbud mot användning i kvitton och biljetter och kartlägga användningen i dricksvattenrör. Samtidigt är vi oroad över de forskningsresultat de senaste åren som visar att bisfenol A även i små doser kan ge effekter på hälsan. Gränsvärdet på 50 mikrogram daglig dos som Efsa slagit fast har ifrågasatts.¹² Utifrån vår politiska utgångs-

¹⁰ Strategic Approach to International Chemicals Management <http://www.saicm.org/>.

¹¹ Som är registrerade i EU och har en produktion på mer än ett ton.

¹² vom Saal FS, Hughes C. *An extensive new literature concerning low-dose effects of bisphenol A shows the need for a new risk assessment.* Environ Health Perspect. 2005;113:926-933.

Fel! Okänt namn på

punkt försiktighetsprincipen måste slutsatsen bli ett tydligare agerande. Vi menar därför att det regeringsuppdrag som nu ligger på Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket ska utökas till att gälla ett förbud för bisfenol A i alla förpackningar som kommer i kontakt med livsmedel. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Men ett förbud av bisfenol A leder inte till att förpackningar blir fria från hormonstörande ämnen. En studie i USA visade nyligen att även i förpackningar som tillverkaren marknadsför som fria från bisfenol A förekommer andra hormonstörande ämnen. I nästan alla livsmedelsförpackningar som forskarna undersökte fanns hormonstörande kemikalier.¹³ Kunskapen om dessa ämnen och deras förekomst måste alltså öka.

Kombinationseffekter för dessa ämnen är vetenskapligt konstaterade. Alltså små var för sig ofarliga doser av flera ämnen ger i djurförsök tillsammans hormonstörande effekter.

Nanomaterial

De nya nanomaterialen kan innebära stora medicinska, ekonomiska och tekniska möjligheter. Enligt EU:s definition är nanomaterial ämnen som består av partiklar med storlek mellan 1 och 100 nm men de kan vara av varierat material.

Nanomaterial kan innebära ett hållbarare utnyttjande av jordens resurser. Men samtidigt finns det oroande misstankar om ämnenas toxiska egenskaper och att de kan innebära hälsorisker och negativa miljökonsekvenser. Vi välkomnar därför regeringens initiativ till att uppdra till en särskild utredare¹⁴ att ta fram en handlingsplan och åtgärder för att identifiera hälso- och miljörisker.

Kandidatlistan och EU

Vi anser att regeringen bör fästa särskild uppmärksamhet på de hormonstörande ämnenas effekter genom att stödja forskning kring ämnet och genom att inom EU arbeta för att fler konstaterat hormonstörande ämnen kommer upp på Reachs kandidatlista – SVHC (A Substance of Very High Concern). Idag är kriterierna att ett ämne ska vara cancerogent, reproduktionstoxiskt, mutagen eller persistent (långlivat) och bioackumulerande. Vi menar att även definitionen hormonstörande och kraftigt allergiframkallande ämne borde föras upp på denna lista. Det skulle göra det enklare att se till att fler hormonstörande ämnen hamnar där. Vi menar också att de nya rönen om kombinationseffekter för hormonstörande ämnen innebär att dessa ämnen bör klassas med större försiktighet än tidigare och få tuffare gränsvärden.

¹³ Yang CZ, Yaniger SI, Jordan VC, Klein DJ, Bittner GD, 2011 *Most Plastic Products Release Estrogenic Chemicals: A Potential Health Problem That Can Be Solved*. Environ Health Perspect 119(7): doi:10.1289/ehp.1003220.

¹⁴ Kommittédirektiv Dir. 2012:89 *En nationell handlingsplan för säker användning och hantering av nanomaterial*.

Fel! Okänt namn på

Överhuvudtaget behöver fler ämnen med farliga egenskaper föras in i Reachprocesser. Och Reach behöver stärkas på många plan. Bland annat bör substitutionsprincipen och försiktighetsprincipen skärpas och lågvolyämnena inkluderas. Vi anser att regeringen ska arbeta för att EU:s arbete med att föra in farliga ämnen på kandidatlistan intensifieras. Fler ämnen ska innefattas av tillståndskrav, och kontrollen av efterlevnaden av Reach måste utvecklas. Även nanopartiklar bör granskas för att se om de uppfyller kraven för att införas på kandidatlistan.

Vi vill satsa på ökad information till konsumenterna och producenterna samt verka för att EU-länderna ska tillåtas att gå längre i sin egen kemikalielagstiftning. Vi ser också en stor potential i att låta den offentliga sektorn genom sin upphandling verka för ett miljövänligare samhälle med minskade kemikalier i offentliga verksamheter.

Barn och farliga ämnen

Barn är extra känsliga för farliga kemikalier. I Kemikalieinspektionens handlingsplan för en giftfri vardag¹⁵ står:

Barn äter, dricker och andas mer än vuxna i förhållande till sin storlek. Vissa kemikalier binds till damm. De mindre barnen utforskar världen krypande, de suger och tuggar på saker för att uppleva dem. Många leksaker och andra varor kan då avge små mängder av kemikalier. Allt detta gör att barn i förhållande till sin vikt riskerar att få i sig högre halter av många kemikalier än vad vuxna får.

Miljömålsberedningen föreslår också ett nytt etappmål¹⁶ om att minska barns exponering. Beredningen föreslår att regeringen ska uppdraga åt Kemikalieinspektionen att ta fram en plan för hur särskilda miljö- och hälsofaror med farliga ämnen ska minska. Beredningen föreslår också att Kemikalieinspektionen och Boverket ska få ett uppdrag att ta fram en plan för att minska riskerna med farliga ämnen i barns offentliga miljöer. Vi menar att det är viktigt att regeringen så snabbt som möjligt beslutar om de etappmål som Miljömålsberedningen föreslagit och de uppdrag kring barn och kemikalier som beredningen föreslagit.

Kadmium och andra tungmetaller

I skrivelsen ”Miljö-, klimat- och energiinsatser inom jordbruket”¹⁷ konstaterar regeringen att delar av den svenska befolkningen nu påverkas av kadmium över gränsvärdena. Källan är vår mat och ursprunget marken och handelsgödsel.

¹⁵ Kemikalieinspektionen (2011) *Handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014 Skydda barnen bättre.*

¹⁶ Miljömålsberedningen. *Minska riskerna med farliga ämnen! Strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö* SOU 2012:38 Stockholm 2012.

¹⁷ Regeringens skrivelse 2011/12:124. *Miljö-, klimat- och energiinsatser inom jordbruket.*

Fel! Okänt namn på

Den tidigare skatten på handelsgödsel var utformad som en skatt på mängden kadmium och mängden kväve. Det gjorde att tillverkarna eftersträvade att minska halten av kadmium. Det gjorde också att den mängd handelsgödsel som det var lönsamt för lantbrukare att använda minskade och således också exponeringen av kadmium. Regeringen har anmält till EU-kommissionen om ett sänkt nationellt gränsvärde för kadmiumhalt i handelsgödsel. Kemikalieinspektionen har redan kunnat konstatera att detta inte är tillräckligt för att minska kadmiumexponeringen. Gränsvärdet behöver sänkas ytterligare.

Vi är kritiska till regeringens brist på handlingskraft i frågan. Givetvis skulle regeringen ha introducerat nya gränsvärden i samband med borttagandet av handelsgödelskatten. Att ta bort ett styrmedel och först därefter börja diskutera vilket annat styrmedel som behövs är inte ett ansvarigt sätt att leda landet. Regeringen har nu fått förslag från myndigheterna om att ytterligare skärpa gränsvärden för kadmiumhalten i handelsgödsel. Regeringen bör då skyndsamt notifiera nya strängare förbud hos EU-kommissionen. Vi bedömer dock att risken är stor att EU avvisar de svenska reglerna med hänvisning till att detta kan uppfattas som ett handelshinder.

Förutom kadmium finns också andra miljöfarliga tungmetaller. Mängden tungmetaller måste minska i naturen och för det krävs att färre tungmetaller används i industriproduktionen. Särskilt föremål som riskerar att hamna i naturen bör vara rena från tungmetaller. Vi menar att regeringen på detta område behöver ta initiativ i EU för att skärpa den gemensamma lagstiftningen för att fasa ut tungmetaller.

Marksanering

Många industrier i Sverige har lämnat efter sig gifter i mark och vatten. Det är framförallt kemisk industri, träimpregnering, massa- och pappersindustri och glasbruk.

Det finns omkring 80 000 potentiellt förorenade områden i Sverige. De vanligaste föroreningarna är arsenik, metaller, dioxin, polycykliska aromatiska kolväten och klorerade kolväten.

Enligt miljöbalken är det förorenaren som ska betala saneringen. Men i det läge där det inte finns kvar någon förorenare, kan ansvaret falla på fastighetsägaren. Först om det inte finns någon ansvarig som kan betala, går staten in och finansierar.

Om en verksamhetsutövare eller fastighetsägare upptäcker föroreningar på sin fastighet är denne skyldig att underrätta tillsynsmyndigheten om detta. Kommunen är tillsynsmyndighet. Ofta handlar det om exploateringar, t.ex. när industriområden görs om till bostadsområden.

Det här är områden som är ett reellt miljöhot mot människor och natur. Områden ska undersökas, riskbedömas och sedan ska man bestämma lämplig åtgärd. Vi menar därför att det behövs en ny modell för att klara de ökade kostnaderna för sanering av förorenade områden. Det är inte rimligt att staten och kommuner ska stå för kostnader som förorenare orsakat. Vi anser heller inte att den försäkringslösning som finns i dag fungerar tillfredställande. Istället bör det utredas om en avgift kan tas ut på miljöfarlig verksamhet och in-

täkten från avgiften sedan placeras i en fond som kan betala kostnader i de fall där förorenaren inte kunnat ställas som ansvarig.

Spillskydd

Det hanteras dagligen enorma mängder smörjmedel och kemikalier i industrin och på andra ställen i samhället som är nödvändiga för verksamheten. Men dessa ämnen kan utgöra ett hot mot miljön om de inte hanteras rätt, och i miljöbalken finns bestämmelser som ställer krav på den dagliga driften av miljöfarliga verksamheter. Företag ska ha ett tillstånd och bedriva egenkontroll.

Vi står bakom grundidén med systemet men det kan kompletteras för att göra det enklare för företagen att veta att de gör rätt och följer de åtaganden som deras miljötillstånd innefattar. Detta kan göras t.ex. genom ordentliga, nationella riktlinjer för spillskydd och hantering av farliga ämnen. För spillskydd finns idag inte ens en statligt sanktionerad märkning. En nationell standard skulle undanröja risken för skillnader i tolkning av regelverk och tillstånd hos tillsynsmyndigheterna och industrin.

Vi menar att för att göra det enklare för alla att göra rätt bör regeringen ta fram nationella riktlinjer för spillskydd. De kan också skapa statistiskt underlag och för att bättre bekämpa spill vid daglig drift. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Skyddande ozonskikt (nr 5)

Miljömålet Skyddande ozonskikt är ett av två mål som Naturvårdsverket i sin fördjupade utvärdering bedömer kan nås med nuvarande styrmedel. Viktigt här är dock att det positiva arbete som Sverige bedrivit fortsätter. Förhandlingarna inom Montrealprotokollet bör fortsätta. Och Sverige bör även fortsättningsvis ha en aktiv roll.

Även om utvecklingen är positiv finns det några oroande tecken. Utsläppen av lustgas, N₂O, som också är kraftigt klimatpåverkande ökar. Så kallade HCFC-gaser (klorfluorkolväten) produceras fortfarande i utvecklingsländerna. Utsläppen av HCFC-gaser har ökat mer än förväntat, och 2007 beslutades inom ramen för Montrealprotokollet att fasa ut dessa i industriländerna till 2015 och i utvecklingsländerna till 2020.¹⁸

¹⁸ CFC (klorfluorkarboner) och HCFC (klorfluorkolväten) kallas ofta för freoner. De medverkar till uttunnningen av ozonskiktet. Riksdagen har beslutat om en avvecklingsplan för CFC och också för ersättningsmedlen HCFC. Den totala användningen har minskat under och verkar nu ha stabiliserats omkring tusen ton. Omsättningen av CFC har minskat till mindre än 100 kg. I Sverige användes under 2009 cirka 2 ton av ersättningsmedlen HCFC. De ännu nyare ersättningsmedlet HFC (fluorkolväten) står nu för nästan hela användningen av denna typ av ämnen. De används i kylanläggningar, för skumning av plast, i brandsläckningsmedel och för rengöring (källa: kemi).

Fel! Okänt namn på

Förstörande av HCFC-gaser har också varit föremål för CDM-krediter i Kyotosystemet. Kritiken mot detta har de senaste åren varit omfattande från forskare och från oberoende organisationer. EU har beslutat att inte godkänna CER:s för europeiska industrier i EU:s utsläppshandelssystem som hör från projekt med HCFC-gaser. Den svenska regeringen har innehav av industrigaskrediter i olika fonder men i budgetpropositionen klarläggs att regeringen i fortsättningen inte ska inneha industrigaskrediter.

Kritikerna menar att det finns metoder som minskar produktionen av gasen (som är en restprodukt vid annan tillverkning) men att det på grund av CDM-systemet varit mer lönsamt att använda metoder som ökar mängden HCFC-22, eller t.o.m. att industrier i utvecklingsländer startats bara för att få tillgång till krediterna eftersom vinsten av dessa varit större än själva tillverkningen. Även vid nylonproduktion, som ger växthusgasen N₂O som restprodukt, har tillgången på krediter lett till att industrier flyttat produktionen från industriländer till utvecklingsländer för att få tillgång till krediter.

Vi har i vår motion ”Klimatpolitik för jobb och välfärd” redogjort för vårt förslag att minska utsläppen av HCFC-gaser, som ju också är starkt klimatpåverkande. En skatt på fluorerade växthusgaser bör införas i enlighet med regeringens utredning SOU 2009:62.

Säker strålmiljö (nr 6)

Miljömålet är enligt Naturvårdsverkets fördjupade studie nära att nås. Strålskyddet inom kärnteknisk verksamhet bedöms vara god. Halterna av radioaktiva ämnen i miljön fortsätter att vara låga. Antalet hudcancerfall orsakade av ultraviolett strålning fortsätter dock att öka.

För att nå målet används mest administrativa och informativa styrmedel.

De nordiska strålsäkerhetsmyndigheterna har föreslagit en åldersgräns på 18 år för att använda solarier. I Norge, Finland och på Island har detta redan införts liksom i Storbritannien. En svensk utredning har tagit fram ett förslag om förbud¹⁹ men den svenska regeringen har uttalat att den inte vill införa ett förbud. Vi menar att ett förbud mot solarieanvändning för barn skulle kunna rädda tusentals människor från att utveckla hudcancer. Enligt Thomas Helleday, cancerforskare och chef för SciLifeLab på Karolinska Institutet, hävdar många forskare att barn som bränns av UV-strålning löper högre risk att utveckla hudcancer. En undersökning som Strålsäkerhetsmyndigheten gjort visar att ungefär 30–40 procent av ungdomarna under 18 år solar i solarium.²⁰

¹⁹ SOU 2011:18.

²⁰ Naturvårdsverkets rapport 6500, s. 284.

Ingen övergödning (nr 7)

Näringsämnen från jordbruk, trafik och avlopp övergöder haven, vilket leder till att mängden organiskt material (såsom alger och växtplankton) ökar. Resultatet blir syrebrist och slutligen döda bottenar. Övergödningen leder även till igenvuxna vikar och krympande vattenytor. I förlängningen drabbas vår förmåga att producera mat, vår möjlighet till rekreation och besöksnäringens inkomster. Redan idag drabbas fisket t.ex. i Stockholms skärgård av övergödningen.

Även våra insjöar drabbas. Mellan 20 och 40 procent av sjöarna i södra Sverige är övergödda och mellan 3 och 4 procent av sjöarna i norra Sverige.²¹

Sverige har ett åtagande i Helsingforskonventionen (Helcom) om minskningar av utsläpp av kväve och fosfor i Östersjön. Sverige ska minska sina utsläpp av kväve med 21 000 ton och utsläppen av fosfor med 290 ton till 2021. Regeringen har i en skrivelse²² redovisat vilka åtgärder som regeringen vidtagit. Åtgärderna ska enligt överenskommelsen vara i bruk före 2016.

Naturvårdsverket bedömer att miljömålet Ingen övergödning inte går att nå med nuvarande styrmedel.²³ De svenska utsläppen visar dock en svagt minskande trend.

Ungefär 100 000 ton kväve transporteras årligen via vattendrag från avloppsreningsverk, industrier och jordbruksmark till havet.

Vi är oroad för att de åtgärder regeringen genomför inte ger tillräckliga effekter. En tydligare måluppföljning av Helcomåtagandena borde ge riksdagen bättre signaler om vilka åtgärder som behövs.

Fler av de insatser som regeringen utför inom ramen för landsbygdsprogrammet i syfte att klara Helcomåtagandet når dessutom inte sina mål. Det har mellan 2006 och 2009 utförts färre åtgärder för att minska växtnäringsläckaget än tidigare. Insatser för fånggrödor låg 2010 på bara 60 procent av målet. Ersättning för användningen av restaurering och anläggning av våtmarker låg på katastrofalt dåliga 30 procent.²⁴ En ambitionshöjning av de åtgärder regeringen redan aviserat är med andra ord nödvändig.

Regeringen har minskat anslaget för att förbättra havsmiljön med en tredjedel. Mycket tyder på att det är de lokala satsningar, kallade LOVA, som kommer att försvinna. Dessa har varit framgångsrika åtgärder som hjälpt kommuner och lokala initiativ att finansiera åtgärder för att minska utsläpp av övergödande ämnen. Vi vill, till skillnad från regeringen, bygga vidare på dessa idéer. Vi har i vår utgiftsområdesmotion för UO 20 föreslagit lokala investeringar för havsmiljön, LIV. Dessa ska bygga vidare på LOVA-projekten och på samma sätt som klimatinvesteringarna stimulera nya idéer för att möjliggöra för försöksanläggningar och innovationer att förverkligas.

²¹ Naturvårdsverkets rapport 6500, s. 303.

²² Regeringens skrivelse 2009/10:213. *Åtgärder för levande hav.*

²³ Naturvårdsverkets rapport 6500 s. 294.

²⁴ Regeringens skrivelse 2011/12:124. *Miljö-, klimat- och energiinsatser inom jordbruket.*

Fel! Okänt namn på

Vi menar att det nu krävs en sammanhållen och mer ambitiös politik för att klara de stora miljöproblemen i våra hav. Vi efterlyser större handlingskraft och fler initiativ från regeringens sida, inklusive användning av relevanta EU-bidrag för att det av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålet Ingen övergödning ska kunna uppfyllas. Men troligen behövs ytterligare åtgärder. Vi menar att regeringen ska återkomma till riksdagen med uppgifter om måluppfyllelsen för Helcomåtagandet och en plan med nya åtgärder för att nå målet. Detta menar vi att riksdagen ska ge regeringen tillkänna.

Handelsgödselskatt

Det viktigaste styrmedlet som vi i Sverige hade för att minska övergödningen var skatten på handelsgödsel. Med tanke på det omfattande åtagande som Helcomuppgörelsen innebär är det märkligt att en majoritet av riksdagens ledamöter avvisat förslaget och gjort så utan att redovisa alternativ. Om man tar bort ett styrmedel måste man också redovisa hur målen som styrmedlen var avsedda att nå ska nås på annat sätt. I utredningen SOU 2003:9²⁵ har det tydligt visats att skatten på handelsgödsel har minskat kväveurlakningen från åkermark. Jordbruksverket har bedömt att borttagandet av skatten ökar kvävebelastningen på havet med 1 500 ton per år.²⁶

Vi föreslår en ny aktiv plan för att minska övergödningen. En viktig del i den planen är att en skatt på handelsgödsel införs. Skatten var konstruerad både efter halten av kväve och efter halten av kadmium. Kadmiumskatten bidrog till att tillförseln av kadmium till åkermark minskade eftersom tillverkarna ansträngde sig för att minska kadmiumhalten. De bidrog således till minskade risker för negativa hälsoeffekter. Handelsgödsel bidrar också till klimatförändringarna eftersom det orsakar utsläpp av dikväveoxid (lustgas) som är en 300 ggr starkare växthusgas än koldioxid. En skatt på handelsgödsel minskar således på kort sikt trycket på andra styrmedel, t.ex. inom trafiksektorn, för att uppnå de svenska klimatmålen.

Vi menar också att intäkterna från skatten i stor utsträckning ska användas till sådant som har samma miljöeffekt som skatten. Då kan våra åtgärder få dubbel effekt.

Musselodling

Förutom de satsningar som måste göras för att stoppa utsläppen vid källan, bör satsningar göras på andra reningsmetoder. Odling av blåmusslor har visat sig vara mycket effektiv både ur ekologisk och ur ekonomisk synvinkel. Musslorna binder nämligen näringsämnen effektivt. Försöksverksamhet har genomförts i stor skala.

²⁵HOBS-utredningen. *Skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel?* SOU 2003:9.

²⁶ Jordbruksverket. *Minskade växtnäringsförluster och växthusgasutsläpp till 2016* Rapport 2010:10.

Vi vill föreslå ett system där musselodlare ersätts för sin miljöinsats på samma sätt som odling av fångstgrödor på land. Även odling av andra organismer i syfte att binda näringsämnen ska få ersättning. Idag testas odling med sjöpungar. Förslaget finns med i Naturvårdsverkets förslag till nationell åtgärdsplan för att klara Helcom uppgörelsen.²⁷ Naturvårdsverket menar att vid en skörd av ett ton blåmusslor kan mellan 8 och 12 kg kväve och 0,6–0,8 kg fosfor kan avlägsnas. Ersättningen skulle baseras på mängden producerade musslor. I rapporten från 2009 föreslogs 0,75 kr/kilo. Idag odlas cirka 3 000 ton per år. En ersättning skulle kunna ha potential att öka odlingen avsevärt.

Detta skulle också gynna odlingen av musslor för foderändamål och därmed minska fisket av foderfisk vilket gynnar den biologiska mångfalden i havet.

Denna typ av åtgärder för att minska övergödningen är troligen mest effektiv i västerhavet. Försök i Östersjön har inte varit lika framgångsrika. Stödet ska vara tidsbegränsat och avsikten är att utgöra en initial stimulans till något som vi anser bör vara lönsamt på sikt. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att utreda formerna för ett system där musselodlare och andra ersätts för sina insatser att binda näringsämnen.

Biogasstöd

Naturgödsel blir idag en mer och mer eftertraktad produkt. Behovet av biogas är stort och vi saknar en sammanhållen biogaspolitik från regeringen. Vi ställer oss bakom flera av de åtgärder regeringen beslutat om de senaste åren, t.ex. den förändring av reglerna i landsbygdsprogrammet som förhoppningsvis ska öka ansökningar och projekten. Men vi saknar statliga mål för produktion och användning av biogas. Det behövs också mer stabila och långsiktiga incitament som underlättar investeringar.

När naturgödsel rötas bildas en flytande gödselprodukt som har samma gödslande effekt som naturgödsel men som läcker väsentligt mindre kväve och fosfor till omgivande vattendrag. Att stimulera till biogasproduktion är med andra ord också en åtgärd för minskad övergödning och mycket viktigt i kustområdena.

Vi behöver bygga ut biogasproduktionen kraftigt. Till det behövs en övergripande plan för hur staten, regioner och kommuner ska kunna samarbeta och hur företag ska kunna utvecklas och testa innovationer och pilotprojekt. Energimyndigheten har presenterat en biogasstrategi²⁸ med flera kraftfulla förslag vilka regeringen valt att inte använda. Ett av förslagen i Energimyndighetens plan är en metagasreduceringsersättning som innebär att en lantbrukare som producerar biogas och återvinner energin alt. producerar fordonsgas från företagets naturgödselproduktion får en ersättning för den me-

²⁷ Naturvårdsverket. *Sveriges åtagande i Baltic Sea Action Plan Förslag till nationell åtgärdsplan* Rapport 5985.

²⁸ Energimyndigheten *Förslag till en sektorsövergripande biogasstrategi* Rapport 2010:23.

Fel! Okänt namn på

tangasavgång som förhindrats. Vi menar att förslaget skulle vara en kraftfull åtgärd för att öka biogasproduktionen i Sverige, minska jordbrukets klimatpåverkan och stärka mervärdet av svensk livsmedelsproduktion. Ersättningen skulle kunna finansieras med intäkten från handelsgödselskatten. Detta har vi föreslagit i vår utgiftsområdesmotion för UO 23.

I dag har både Danmark, Tyskland och Nederländerna program med stöd för att öka biogasproduktionen och för att göra biogas till en viktig del av framtidens energimix. I Sverige avvaktar regeringen med att ta ansvar för Sveriges biogasproduktion, trots förslag från egna myndigheter.

Problemet är att biogasen nu riskerar att tappa mark som fordonsbränsle på grund av att produktionen inte kan öka. Det rimmar illa med riksdagens mål om en fossiloberoende fordonsflotta 2030. Många fordonstillverkare, taxibolag, bussbolag och privatbilister väntar på ökad tillgång på biogas. Då måste förutsättningar skapas för att få till stånd en snabbt ökad produktion. Också lantbrukets investeringsvilja hämmas. Med tydligare signaler om framtiden skulle landsbygdsföretags intresse för investeringarna öka, vilket ger både ökad lönsamhet för lantbruket och ökad produktion av förnybar energi.

Riksdagens klimatmål för 2020 närmare sig snabbt. Därför är det bråttom. Vi menar att regeringen ska presentera en tvärssektoriell biogasstrategi för riksdagen senast i början av nästa riksdagsår.

Kväveutsläpp från bilar och båtar

Den största delen av det kväve som genom nedfall från luften övergöder sjöar och skogar i Sverige kommer från utlandet samt från internationell sjöfart. Det finns en oroande ökning av utsläppen från sjöfart och från trafiken. Den ökande användningen av dieslbilar, som till skillnad från andra fordonsbränslen släpper ut kväveföreningar, oroar. Utsläppen från sjöfarten regleras av internationella överenskommelser och av EU-beslut.

I Sverige har skillnaden i beskattning indirekt lett till ett stöd för diesel. Regeringen har beslutat att stegvis börja fasa ut skillnaden. Det är viktigt att det arbetet fortsätter, inte bara för att nå klimatmålen utan också för att minska utsläppen av kväve.

Levande sjöar och vattendrag (nr 8)

Rent vatten är en av våra viktigaste ekosystemtjänster. 75 procent av vårt dricksvatten tas från ytvatten. Men fortfarande saknar många ytvattentäkter skydd i form av vattenskyddsområde. Arbetet pågår med att skydda dricksvattentäkter men mycket återstår. Ett problem är att många kommuner saknar vattenförsörjningsplaner.

EU:s vattendirektiv är i Sverige implementerat genom vattenförvaltningsförordningen. Den statusklassning som gjorts enligt förordningen visar att 41 procent av sjöarna och 47 procent av vattendragen behöver åtgärdas för att uppnå god ekologisk status.

Om vattenförsörjningen försämras kan det leda till stora kostnader för samhället. De flesta kommunala vattentäkterna bör få ett skydd. Vi anser att arbetet med att skydda vattentäkterna måste intensifieras genom en förändrad prioritering hos de statliga myndigheter som har ansvaret.

Påverkan från avloppsvatten ökar i Sverige i högexploaterade områden. På många platser har kommunerna tagit för lätt på riskerna med att avloppsvatten tränger in i dricksvattnet. I Östersund orsakades en sjukdomsspridning av en enda felkopplad avloppskälla. I fjällområdet i Sälen har den snabba expansionen lett till problem. I strandnära lägen t.ex. längs Mälaren har bebyggelsen med enskilda avlopp och vattentäkter växt från stranden och uppåt sluttningar, vilket lett till att avlopp från nyare hus trängt in i de äldre strandnära husens brunnar.

Vi tror att detta är ett kommande stort problem, och ansvaret ligger hos Sveriges kommuner. Naturvårdsverket bör få en uppgift att följa utvecklingen och tidigt ge kommuner stöd och möjlighet att dela med sig av erfarenheter av problem med vattenförsörjning på grund av snabb exploatering.

Det finns i dag ca 400 000 undermåliga enskilda avlopp i vårt land. I praktiken strider dessa avlopp mot lagen. Lagöverträdelserna förekommer framför allt i sommarhusområden längs våra kuster. Utsläpp av avloppsvatten som inte är tillräckligt renat från fosfor och kväve bidrar till övergödningen. Regeringen har tidigare haft sin tilltro till att ROT-arbete skulle kunna öka takten för att åtgärda problematiken. Det finns inga uppgifter på att så sker idag. Regeringen bör återkomma med hur den avser att arbeta för att minska den bristande tillsyn av enskilda avlopp som förekommer i vissa kommuner. Det bör även ses över om högre krav kan ställas på enskilda husägare att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp.

Biologisk mångfald i vattendrag

Många rödlistade arter finns i våra vattendrag. Tillståndet för dessa har förbättrats något. Men för vissa arter är situationen fortfarande mycket oroande: flodkräfta, storröding och ål bedöms som akut hotade.

Vi anser att myndigheternas arbete och insatser i frågor om biologisk mångfald i rinnande vattendrag bör samordnas. Det är mycket viktigt att öka samordningen och samverkan i dessa frågor. Bakgrunden är att ansvaret för frågor om vatten och biologisk mångfald berör flera riksdagsutskott och finns på flera departement och myndigheter. Ansvaret för dessa frågor bör innehas av de myndigheter som har ansvaret för att uppnå miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

I dag betalar kraftbolagen en bygdeavgift och en fiskeavgift. Den senare används för fiskefrämjande åtgärder i de berörda vattenområdena genom att man bevarar och återskapar den biologiska mångfalden i vattendragen. Bidrag för dessa åtgärder betalas ut efter ansökan. Bygdeavgiften används till att minska skador i närområdet och till allmänna ändamål för den bygd som berörs av verksamheten. Kraftbolagen finansierar också kompensationsåtgärder avseende fisk i enlighet med krav som ställs i olika tillstånd. Vi menar att kraftbolagen trots detta i dag i stort sett saknar motivation för att arbeta med

Fel! Okänt namn på

att återställa och förstärka den biologiska mångfalden. Det finns i dag behov av fortsatta och förstärkta insatser från verksamhetsutövarna för att bevara och återskapa den biologiska mångfalden i vattendragen. Vi anser att det behövs en analys om fiskeavgifterna ska kunna användas på annat sätt än vad som angetts i vattendomarna.

De företag som ansvarar för vattenreglering bör åläggas att anlägga fiskvandringssvågar för att bevara eller återställa den biologiska mångfalden. Kraftbolagen saknar i dag i stort sett motivation för att arbeta med att återställa och förstärka den biologiska mångfalden. Samtidigt finns det behov av fortsatta och förstärkta insatser från verksamhetsutövarna för att bevara och återskapa den biologiska mångfalden i vattendragen. Regeringen bör särskilt pröva möjligheten att införa ett generellt krav på fungerande omlöp för upp- och nedströms vandring av fisk vid kraftverk och dammar.

Det finns i dag ingen helhetsbild av vilka resultat som statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten har och vilka mål som har nåtts. En uppskattning är att över hälften av de mest skyddsvärda vattendragen som skulle ha restaurerats inom ramen för riksdagens miljömål återstår att åtgärda. Vi anser därför att uppföljningen av insatser för restaurering av vattendrag och fiskevård måste bli bättre och att regeringen ska se till att så sker.

Miljöbalken ska gälla före gamla vattendomar

När anläggningar som är föremål för en gammal vattendom ska utökas eller byggas om används idag endast reglerna från den gamla vattendomen. Vi menar att miljöbalken borde gälla även för dessa anläggningar på samma sätt som för övrig verksamhet. Det skulle innebära att anläggningen tvingas använda senaste teknik och metod för minskad miljöpåverkan på samma sätt som vid nybyggnation. Vi anser att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med förslag till ett ändamålsenligt regelverk för vattenverksamhet för att modernisera föråldrade tillstånd för sådan verksamhet. Vi hänvisar till miljö- och jordbruksutskottets rapport Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – En uppföljning (2011/12:RFR1) och de rekommendationer som tas upp om vattendomar och restaurering av vattendrag.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att miljöbalken används även vid ombyggnad eller tillbyggnad av vattenkraftverk. Regeringen skriver i sin skrivelse 2010/11:163 att vattenverksamhet ska bedrivas enligt tillstånd som prövas enligt miljöbalkens hänsynsregler och leva upp till EU-rättens krav. Men regeringen redovisar inte i skrivelsen hur den ämnar gå vidare för att lösa problemet, vilket vi uppfattar som otillfredsställande.

Grundvatten av god kvalitet (nr 9)

Utvecklingen av kvaliteten på grundvattnet är mycket oklar. Detta menar vi är allvarligt eftersom grundvatten av god kvalitet är en grundläggande förutsättning för hela vår välfärd. Övervakningen är inte tillräckligt heltäckande för att

Fel! Okänt namn på

följa måluppfyllelsen av miljömålet och den kan inte sägas uppfylla kraven i EU:s vattendirektiv. Sveriges geologiska undersökning har i uppdrag att bevaka grundvattenkvaliteten. SGU har på uppdrag av regeringen föreslagit en ny bättre vattenövervakning.²⁹ SGU menar också att en lagreglering av råvattenprovtagning vid allmänna vattentäkter är nödvändig för att övervakningen ska fungera. Vi menar att regeringen ska säkerställa att ett nytt mer heltäckande övervakningsprogram ska genomföras och att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagregler om råvattenprovtagning vid allmänna vattentäkter.

Förekomsten av bekämpningsmedel är en av de vanligaste orsakerna till dålig kvalitet på vatten. Bekämpningsmedel från jordbruket påträffas i hela landet men främst i jordbruks- och befolkningstäta områden i södra Sverige.

Det ekonomiska styrmedlet som påverkar användningen av bekämpningsmedel är skatten på bekämpningsmedel. Skatten höjdes senaste gången 2003 och har sedan dess varit oförändrad 30 kr per kilo aktiv substans. För att ett ekonomiskt styrmedel ska upprätthålla sin styrande effekt bör den regleras med KPI på samma sätt som för skatten på koldioxid. Riksdagens utredningstjänst³⁰ har på vårt uppdrag beräknat vad avgiften skulle vara om den höjdes med KPI och kommit fram till att skatten i så fall bör höjas till 33,6 kr per kilo verksam substans. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag där skatten på bekämpningsmedel regleras med KPI på samma sätt som skatten på koldioxid. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Också ökad ekologisk odling innebär minskade mängder bekämpningsmedel. Vi socialdemokrater har som mål att öka den odlade markens andel till 30 procent. Detta ska ske bl.a. genom ökad offentlig upphandling.

Bevarande av naturgrustillgångarna är en förutsättning för att vi i Sverige ska kunna behålla en hållbar dricksvattenförsörjning. Naturgrusavlagringarna är våra viktigaste grundvattenmagasin. Det tidigare delmålet för 2010 var maximalt uttag av 12 miljoner ton uppfylldes inte då uttaget låg kring 14 miljoner ton, enligt Naturvårdsverkets bedömning.

Skatten på naturgrus är det viktigaste styrmedlet för att se till att användningen av krossat berg inte blir dyrare. Naturvårdsverket har i utvärderingar visat att skatten idag är för låg för att utjämna skillnaderna i produktionskostnader mellan grus- och bergtäkter.³¹ Vi menar att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på höjning av skatten på naturgrus som utjämnar dessa skillnader.

²⁹ Sveriges geologiska undersökning. *Förslag till förbättring av kunskapsförsörjningen avseende grundvattenkvalitet* Dnr 04-1888/2004 2006-02-27.

³⁰ RUT 2012:685.

³¹ Naturvårdsverket Rapport 6500 s. 342.

Fel! Okänt namn

Hav i balans samt levande kust och skärgård (nr 10)

Östersjön är som känsligt bräckvattenhav en unik miljö som vi har ett stort ansvar inför kommande generationer att bevara. Tyvärr ser vi idag stora problem med ekosystem i obalans och döda bottenar. Det krävs kraftfulla politiska insatser, och alla länder runt Östersjön måste ta sitt fulla ansvar för att förbättra havsmiljön. Arbetet för att rädda Östersjön kommer att ta lång tid och måste få fortsatt prioritet av den nu sittande regeringen. Mer om detta redogör vi för under miljömålet Ingen övergödning.

Tungmetaller från industriutsläpp ligger sedan drygt ett århundrade lagrade i Östersjöns och Västerhavets botten sediment. De är potentiella miljöhot, men anses enligt expertisen göra minst skada om de får ligga kvar som de är, orörda.

Användningen av giftiga båtbottnfärger har minskat men inte i den takt som förväntats efter EU:s arbete med biociddirektivet. De gifter som förhindrar att havstulpaner och alger växer på båtbottnarna sprider sig till havslevande djur. Mätvärden i småbåtshamnar tyder på att giftiga färger fortfarande används. Tillämpningen av lagen behöver förbättras.

Det marina skräpet är ett stort miljöproblem. På västkusten har tidigare genomförts strandstädningar men kommunernas ökade kostnader gör att strandstädningen hotas. Regeringen bör arbeta fram ett program för rena kuster inom ramen för EU. Fiskare bör, så som skett inom projektet Save the North Sea, kunna lämna det avfall de fått i sina fiskeredskap avgiftsfritt i hamn. Ett sådant system kan uppmuntra fiskebåtar att forsla skräpet till hamn istället för att låta det gå tillbaka i havet. Vi måste börja se problemet med marint skräp som en gemensam EU-angelägenhet eftersom skräpet genereras i ett land men drabbar ett annat, alternativ kommer från internationell sjöfart.

Vi anser att det brådskar med inventeringen av de gamla oljeläckande vrak som finns längs de svenska kusterna. I Skagerrak finns 261 kända vrak som är identifierade som potentiella miljöhot, 20 ligger nära den svenska kusten. Att tömma vraken på olja kan bli mycket kostsamt men det kan också konsekvenserna av en förorenad kust. Regeringen kartlägger nu problemet men vi anser att arbetet med åtgärder måste börja nu. En handlingsplan bör upprättas med olika steg i tid, geografiskt läge och riskklass.

Vi måste sluta att använda havet som en avfallsplats. Ett förbud mot att släppa ut orenat latrin- och toalettavfall från fritidsbåtar har införts. Förbudet planeras träda ikraft 2014 i särskilt känsliga områden som Östersjön, Skagerrak, Kattegatt, Öresund samt sjöar och inre vattendrag. År 2016 ska förbudet vara infört även i resten av landet (Bottenviken och Bottenhavet). Men passagerarfärjorna i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön tillåts fortfarande släppa ut sitt avloppsvatten. Vi menar att förbudet bör utökas till att gälla även passage-rarfartyg.

Det finns en överenskommelse mellan Sjöfartsverket och ett antal rederier om att avfallet ska lämnas i land, men den gäller främst den ordinarie färjetrafiken mellan Sverige och Finland och inte de stora kryssningsfartygen. För att full effekt ska nås av förbudet mot utsläpp av toalettavfall bör fler hamnar kunna erbjuda avfallshantering.

Sjöfarten är en viktig del i transportsystemet. Vi menar att utsläppskrav på internationell sjöfart bör ingå som en del i en framtida klimatöverenskommelse.

Regeringen bör arbeta för en internationell överenskommelse så att sjöfart och flygtrafik bär sina miljökostnader.

I dag finns det ca 200 000 tvåtaktsmotorer i bruk. De stora utsläppen från dessa påverkar livet i haven. Stora mängder giftiga kolväten går direkt ut i vattnet. Full gas med en tvåtaktsmotor på 70 hk i 25 timmar innebär att 300 liter bensen släpps ut i havet. På ett dygn släpper en motor på 70–80 hk ut ett badkar med oanvänd bensen. Idag finns moderna tvåtaktsmotorer med lägre utsläpp, och regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till stimulansåtgärder och regelverk i syfte att fasa ut användningen av smutsiga tvåtaktsmotorer i våra havsområden, sjöar och vattendrag.

Myllrande våtmarker (nr 11)

Målet är svårt att nå till 2020. Få arter och naturtyper som är kopplade till art- och habitatdirektivet har nått gynnsam bevarandestatus. Tre miljoner hektar våtmarker har förstörts i Sverige genom mänskliga aktiviteter. Bara 20 procent av de kvarvarande är opåverkade av människan. Regeringen bör presentera åtgärder för att nå miljömålet myllrande våtmarker.

Merparten av våra vattendrag finns i skogen. Skogsvattnet hyser ett myller av liv. Allt vatten, våtmarker, älvar och skogsbäckar har avgörande betydelse för den omgivande skogen. Det som händer med skogens vatten kommer förr eller senare att ge effekter nedströms och slutligen i havet. Ett väl fungerande vatten är en förutsättning för biologisk mångfald och också för skogens tillväxt.

I och med regeringens ständiga neddragningar av anslagen för att skydda naturmiljöer har möjligheterna att uppnå miljömålet minskat. Vi har i vår utgiftsområdesmotion för UO 20 föreslagit en förstärkning av anslaget för skydd av värdefull natur i förhållande till regeringens förslag.

Det är helt avgörande att vattenhänsyn blir en större del av den skoglig planeringen. Arbetet med att t.ex. återskapa våtmarker, förbättra kantzoner och minimera körskador bör intensifieras.

Utvinningen av torv har ökat betydligt sedan 1980-talet i Sverige. När torv utvinns drabbas den biologiska mångfalden, och bundet kol som frigörs vid brytningen och eldningen påverkar klimatet. Inom EU:s system med handel av utsläppsrätter gäller torv som fossilt bränsle och betalar utsläppsrätter, men övrig förbränning av torv i Sverige är befriad från energiskatt och koldioxidskatt. Vi menar att detta faktum kan försämra Sveriges möjligheter att nå miljömålen och klimatmålen, och vi vill se över möjligheten att stegvis införa en koldioxidskatt för eldning av torv utanför utsläppshandelssystemet.

Fel! Okänt namn

Levande skogar (nr 12)

Den svenska skogslagstiftningen från 1993 var utformad så att det skulle finnas en balans mellan det allmännas rätt att bevara värdefulla naturmiljöer och den enskildes rätt att bruka sin egen mark. För oss socialdemokrater har det alltid varit lika viktigt att bevara tillfällen till sysselsättning och inkomst från skogen som att säkerställa att vårt naturarv bevaras till kommande generationer. Denna balans är skör och absolut nödvändig för att bevara både jobb och biologisk mångfald.

Vi menar att denna balans nu är bruten, och detta riskerar att skada både framtidens jobb och den biologiska mångfalden. Mediebilderna den senaste tiden har varit att skogsbruk i sig är skadligt och alla skogsägare dras över en kam. Detta är inte rättvist. Felet ligger inte hos dem som arbetar i skogen eller hos bolagen utan hos regeringen som genom olika signaler och beslut urholkat den balans vi värnar om.

De senaste årens hårda debatt kring skogsbruket visar att lagstiftningen är otydlig och att ambitionerna i 1993-års skogspolitik måste tydliggöras. Skog och skogsmark är en nationell tillgång, likaväl som en internationell sådan. Skogen ska skötas så att den långsiktigt ger god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls och hänsyn tas till andra allmänna intressen. Skogens roll som kolsänka måste diskuteras. En viktig fråga för vår skogspolitik är hur tillväxten ska kunna öka utan att miljöhänsynen minskar. Efterfrågan på den förnybara råvara som skogen ger kommer att öka, liksom användningsområdena för olika komponenter. Här behövs mera rådgivning, vidgad kunskap och utökad forskning, inte minst vad gäller riskerna som uppstår till följd av ett förändrat klimat.

Vi menar att delar av den produktiva skogen kan skötas med en särskild miljöhänsyn. Därutöver finns ett generellt behov av att öka skogsvårdande insatser såsom röjning, gallring och återplantering. Detta måste förbättras på ett mer konstruktivt sätt än var regeringen hittills förmått, annars riskerar produktionen att bli mindre. Många skogsägare uppfattar t.ex. inte kraven i skogsvårdslagstiftningen som tillräckligt skarpa. Detta kan påverka återväxten. Åtgärder måste vidtas för att öka de skogsvårdande insatserna gallring, röjning och återplantering.

Det behövs en översyn av skogsvårdslagen för att säkerställa balansen mellan miljömål och produktionsmål och tydliggöra behovet av skogsvårdande insatser. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Efterfrågan på hållbart framställda produkter växer i våra stora exportnationer. Idag finns den frivilliga hållbarhetsmärkningen FSC (Forestry Stewardship Council). Det är ytterst viktigt att förtroendet för en sådan märkning inte urholkas. Att miljörelsen nu lämnat samarbetet till följd av att man anser att följsamheten kring regelverket brister är mycket olyckligt.

Vi står fast vid uppfattningen att en hållbarhetsmärkning av skogsprodukter även i fortsättningen ska drivas i samarbete mellan miljörelse och skogsnäring och inte i statlig regi, men i ett läge då ett sådant samarbete inte längre är möjligt bör regeringen överväga en annan konstruktion. Därför är det viktigt att regeringen inleder samtal med skogsnäringen kring miljöansva-

Fel! Okänt namn på

ret och hur ett sjunkande förtroendet för det svenska skogsbrukets miljöhänsyn kan hota svenskt skogsbruks exportmöjligheter och i förlängningen jobb och välfärd i Sverige.

Vi socialdemokrater konstaterar att regeringen misslyckats med att uppnå miljömålet Levande skogar. Ambitionerna att skydda värdefull natur har sänkts gradvis. Anslaget har minskat varje år. Idag är 861 arter klassade som hotade enligt artdatabanken.³² Detta måste tas på allvar. Mer värdefull natur måste skyddas, och vi har i vår utgiftsområdesmotion föreslagit en förstärkning av anslaget för ”skydd av värdefull natur”.

I juni 2010 beslutade riksdagen att ge Sveaskog i uppdrag att dela ut högst 100 000 ha produktiv skogsmark till staten för att användas som ersättningsmark. Istället för att köpa mark som ska skyddas som reservat skulle staten betala med denna ersättningsmark som ursprungligen ägts av Sveaskog. Detta arbete sköts av ett nytt bolag, Ersättningsmark AB, men ännu har ingen mark bytts³³. Tanken var att systemet med ersättningsmark skulle skynda på processen att uppnå miljömålet, men detta har visat sig orealistiskt. Regeringen bör därför skyndsamt se över situationen och presentera lösningar för avsikten med riksdagens beslut, dvs. att marken ska bidra till att uppfylla det nationella miljömålet Levande skogar.

Naturskog och gammelskog kan sägas vara en skog med mycket liten historisk mänsklig påverkan. Denna skogstyp finns främst idag i fjällnära områden.³⁴ Det är av största vikt att dessa få, kvarvarande naturskogar skyddas.

FN:s överenskommelse i Nagoya inom ramen för konventionen för biologisk mångfald kräver att 17 procent av varje naturtyp på land ska bevaras. Miljömålsberedningens arbete med hållbar markanvändning har fått uppdraget att fokusera på hur Sverige ska implementera Nagoyaöverenskommelsens mål. Det är i det arbetet viktigt att slå fast vad som är skyddat i Sverige idag. I det underlag som regeringen begärde in för att vidarebefordra till Miljömålsberedningens arbete med markanvändning hade Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen olika uppfattningar.³⁵ Detta behöver klarläggas ytterligare, exempelvis hur skogliga impediment ska räknas. De är visserligen skyddade från skogsbruk, men inte från annan verksamhet som kan påverka den biologiska mångfalden.

Regeringen vill ofta räkna in de frivilliga avsättningar som skogsbolagen gjort. Det är viktigt att dessa avsättningar är permanenta och att bolagen inte ”flyttar” avsatta områden mellan skog som står i väntan på slutavverkning. Det är också viktigt att det finns en vetenskaplig bedömning av om de frivilliga avsättningarna verkligen är värdefull skog med många hotade arter. Därför bör kvaliteten på de frivilliga avsättningarna granskas innan de räknas in i det svenska Nagoya-åtagandet.

³² Artdatabanken <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/artdatabanken/>.

³³ Samtal med Ersättningsmark AB 1/6 2012.

³⁴ Miljömålsberedningens delbetänkande. *Plan för framtagandet av en strategi för långsiktigt hållbar markanvändning* SOU 2012:15.

³⁵ Naturvårdsverket skrivelse 2012-03-30 Ärenden: NV-00477-12.

Fel! Okänt namn på

Det har också visat sig att vissa länsstyrelserns arbete med att kartlägga skogar med höga naturvärden släpar efter. Vi måste undersöka om dessa länsstyrelser behöver resursförstärkning för att klara sitt arbete eller om vi kan omfördela för att prioritera detta viktiga uppdrag.

Skogsstyrelsen bör fortsätta sitt arbete som expertmyndighet åt regeringen, som rådgivare åt skogsnäringen och som främjare av skogsvårdslagen. En omarbetning av skogsvårdslagen bör tydliggöra Skogsstyrelsens roll som värnare av ett skogsbruk med dubbla politiska mål. Skogsstyrelsen ska också ha reella möjligheter att arbeta efter målen. Vi ser inte just nu att en omläggning av myndighetsstrukturen, där Skogsstyrelsens uppgifter läggs ut på andra myndigheter, skulle gynna vare sig skogsnäringen eller arbetet med att främja biologisk mångfald i skogen.

Skogsstyrelsen har sedan 1998 genomfört stickprovskontroller av hur avverkningslever upp till av lagen fastställd miljöhänsyn, den s.k. polytaxinventeringen. Mätningarna har visat allt sämre siffror. Antalet underkända avverkningslever har ökat från 23 procent (1998–2001) till 37 procent (2011). I november 2011 meddelade Skogsstyrelsens ledning att polytaxinventeringarna inte var rättvisande.³⁶ Nu redovisas undersökningen på ett annat sätt, vilket gör det omöjligt att följa utvecklingen. Den nya polytaxinventeringen för 2011 har ännu inte offentliggjorts.

Regeringen bör uppdraga till Skogsstyrelsen att återgå till en inventeringsmodell och en rapportering som gör det möjligt att följa utvecklingen över tid.

Utredningen Mervärdesskog (SOU 2006:81) föreslog att Skogsstyrelsen skulle få rätt att ta ut en sanktionsavgift för avverkningslever som inte uppfyllde miljöhänsynskraven. Med en tydligare lagstiftning menar vi att det är möjligt att överväga införandet av en sådan avgift. En sådan skulle också kunna finansiera en ökad tillsyn, exempelvis möjligheten att göra noggrannare kontroller inför större förnyingsavverkningslever.

Diskussioner förs idag om så kallat kontinuitetsskogsbruk där ingen kalavverkning sker. I tidigare nämnda utredning (SOU 2006:81) konstateras att ”de allra flesta skogsbruksmodeller som kan tänkas vara aktuella faktiskt rymms inom den nuvarande lagstiftningen”, men sedan dess har regeringen ändrat paragraferna 5, 6, 10 och 11 som alla innebär krav på skogsbrukets brukningsmetoder. Vi menar att det borde vara frivilligt och tillåtet för den som vill använda andra metoder än kalhygget att göra så och att detta måste klargöras i en översyn av lagen.

Lika viktigt som att skydda skog genom reservat, naturvårdsavtal och frivilliga åtaganden är att skapa incitament för en ökad naturhänsyn och biologisk mångfald i delar av den konventionellt brukade skogen. Vi vill arbeta för ett större användande av frivilliga skogsbruksplaner där skogsägare, inom ramen för sitt skogsbruk, stimuleras till en ökad biologisk mångfald. Det

³⁶ Pressmeddelande från Skogsstyrelsen <http://www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Press-och-information/Pressmeddelanden/Brister-vid-inventering-av-miljohansyn/>.

handlar om ökad kunskap för naturvårdande insatser som går utöver hänsynskraven i skogsvårdslagen. Detta bör huvudsakligen inriktas på små skogsägare.

Ett rikt odlingslandskap (nr 13)

Socialdemokraternas politik för detta miljömål framgår av vår motion ”Bra mat för välfärd och jobb”.³⁷

En storslagen fjällmiljö (nr 14)

Den svenska fjällvärlden är ett internationellt värdefullt arv som vi har att förvalta. Den känsliga miljön i fjällen påverkas idag av många intressen. Främst i de södra fjällen har skador på mark och vegetation uppkommit genom ett ökande besöksstryck, betestryck, skoterkörning, terrängkörning på barmark och exploateringstryck.

Också klimatförändringarna påverkar idag fjällmiljön. Trädgränsen kryper snabbt uppåt eftersom medeltemperaturförändringen är större närmare polerna. Vi vet idag lite om vad som väntar fjällmiljön pga. klimatförändringarna. Här behövs fortsatt forskning och uppföljning.

För den biologiska mångfalden är fjällmiljön oerhört viktig. Både ur nationell och internationell synvinkel. Den svenska tundran är ett arv som vi har att förvalta i ett globalt perspektiv. Det finns idag stora områden av fjällnära skog och vattenmiljöer som inte är skyddade.

Vi är oroade för att en ökande terrängkörning i fjällen sliter på vårt världsarv. Användningen av terrängfordon har ökat markant i fjällen de senaste 25 åren enligt en sammanställning som Sifo gjort.³⁸ Vi tror att en ökad tillsyn för att utföra kontroller avseende brott mot terrängkörningslagen är nödvändiga. Tillsammans med riktade informationsinsatser.

Fortsatt bete i fjällskapet behövs av både natur- och kulturmiljöskäl. Men renbetet hotas av försämrade ekonomiska och praktiska förutsättningar. Vi menar att det ur ett nationellt och kulturellt hänseende är väsentligt att de som önskar bedriva renskötsel fortsättningsvis får en möjlighet till det. Vi menar också att ökad exportfrämjande marknadsföring och varumärkesbyggande kan öka lönsamheten för rennäringen. Här har regeringen en viktig roll.

³⁷ S10003 2012/2013.

³⁸ SIFO. *Terrängtrafikens omfattning i fjällen 2011* Länsstyrelsen i Norrbottens län. P. Nelledav/A. Bergsveen.

Fel! Okänt namn

God bebyggd miljö (nr 15)

Svensk avfallshantering och återvinning har varit en framgångssaga. Vi var tidiga med fraktionssortering och med stopp för deponier. Vi energiåtervinner idag det avfall som inte materialåtervinns, och många kommuner samlar in kompost och rötar biogas ur hushållskompost.

Men vi menar att det nu finns behov av att ta nästa steg. Det kommer att vara nödvändigt och en hjälp för oss att skapa ett resurseffektivare och på så sätt konkurrenskraftigare samhälle. Detta tillsammans med ökat energiuttag från biogas skapar minskad importberoende av energi och fler arbetstillfällen i Sverige. För varje procent vi minskar avfallet minskar utsläppen i Sverige med ca 60 000 ton koldioxid.

För trots framgången är det ett faktum att 30–40 procent av soppåsens innehåll fortfarande går att återvinna enligt undersökningar som Avfall Sverige har gjort. Hela syftet med systemet var att minska mängden förpackningar när tillverkarna fick ansvaret för kostnaden hela vägen. Istället växer sopberget. Mellan 1994 och 2006 ökade förpackningsmängden i Sverige med 75 procent.

Det nuvarande systemet bygger på producentansvaret för insamling och återvinning av förpackningar och att kommunerna ansvarar för övrigt genom avgiftsfinansierad insamling. Men det finns stora samarbetsproblem inom systemet.

Vi välkomnar därför Avfallsutredningens slutsatser och ser framemot en snabb beredning i Regeringskansliet.

De svenska kommunerna menar att kostnaderna vältras över på andra parter. I en undersökning som Avfall Sverige och fastighetsägarna gjort menar dessa att 1,5 miljard varje år som insamlingen av förpackningar kostar belastar andra än de producenter som enligt lag borde betala. Ofta är det kommunen och bostadsrättsföreningar.

För hushållen är systemet också till viss del svårt att förstå när det gäller vad som lyder under procentansvaret och vad kommunen ska samla in. En slutsats av den forskning som nu sker på detta område är att ju enklare vi gör det för hushållen desto större blir insamlingsmängden. Om vi dessutom lägger på ett ekonomiskt styrmedel som gör att hushållen tjänar på att återvinna, så ökar den ytterligare.

En uppsjö av idéer prövas nu av Sveriges kommuner för att öka insamlingen. Det handlar om viktbaserad soptaxa, om fastighetsnära insamling i alla fraktioner etc. Det är här kreativiteten flödar och engagemanget, idéerna och drivkrafterna till att utveckla systemet finns.

Väsentligt för biogasutveckling är insamling av matavfallet. Den måste öka. Ett nytt nationellt mål som är drivande för ökad insamling måste fram. Miljömålsberedningens förslag³⁹ på det området bereds också sedan länge i

³⁹ Miljömålsberedningen. *Etappmål i miljömålssystemet* SOU 2011:34.

Regeringskansliet, och vi menar att regeringen bör anta ett mål för insamling av matavfall.

Skatt på avfall

Skatten på avfall som deponeras syftar till att öka återvinningen och återanvändningen av avfall enligt avfallshierkin. Vi menar att skatten varit framgångsrik i att göra det billigare att material- och energiåtervinna avfall. Det har också BRAS-utredningen⁴⁰ visat.

Deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall är idag förbjudet men kan fortfarande ske genom dispenser.

Deponering av avfall ger miljökonsekvenser genom läckage av farliga ämnen samt genom ett mindre hållbart resursutnyttjande. Deponering kan även orsaka utsläpp av klimatpåverkande metan.

Skatten på deponerat avfall har legat på 435 kr per ton avfall sedan 2006, och vi menar att skatten bör indexuppräknas för att behålla sin styrande effekt. Vi har i vår budgetmotion föreslagit en höjning till 500 kr/ton.

Farligt avfall

I EU:s ramdirektiv för avfall slås fast att farligt avfall ska kunna spåras från där det uppkommer till där det ska användas och slutligen tas om hand som avfall.

I kommissionens vägledning för införandet av direktivet ställs som minimikrav att medlemsländerna uppför ett nationellt register för registrering av farligt avfall.

I Sverige har regeringen valt en annan väg. Verksamhetsutövaren ska istället föra anteckningar, något nationellt register finns inte. Men Naturvårdsverkets granskning⁴¹ visar att den vanligaste bristen på alla provningsnivåer är att verksamhetsutövarna inte lever upp till skyldigheten att anteckna uppkommet farligt avfall samt att upprätta transportdokument.

Vi menar att ett nationellt elektroniskt register skulle förenkla för utövarna. Granskningen från Naturvårdsverket visade också att klassningen av farligt avfall är problematisk för utövarna.

De nuvarande reglerna är också resurskrävande för tillsynsmyndigheterna om de ska kunna spåra farligt avfall och försäkra sig om att det farliga avfallet har tagits om hand så att människors hälsa och miljön skyddas. Det är svårt för verksamhetsutövare att kunna påvisa slutlig bestämmelseort om avfallet hanteras med flera mellanhänder. Ett nationellt register för farligt avfall i elektronisk form skulle minska administrationen samtidigt som det skulle fylla kraven på anteckningar eller registerföring för verksamheter.

Ett nationellt register skulle vara ett effektivt och kraftfullt verktyg för tillsynsmyndigheter för att följa upp vart det farliga avfallet tar vägen. Statistik

⁴⁰ BRAS-utredningen *En BRASkatt! – beskattning på avfall som deponeras* SOU 2005:64.

⁴¹ Naturvårdsverket. *Hantering och tillsyn av farligt avfall – En uppföljning* Rapport 5722.

Fel! Okänt namn på

ur registret skulle ge en god översikt över utvecklingen och en god grund för avfallsplanering och uppföljning av satta mål. Statistiken skulle även vara nyttig för uppföljning av andra åtgärder i tidigare led än avfallsledet.

Flera europeiska länder är redan på gång med nationella register och elektroniska system. I t.ex. Tyskland har ett helt elektronisk system sedan 2010. Norge har sedan flera år tillbaka ett nationellt register och kommer under 2013 gå över till ett helt elektronisk system.

Vi menar att riksdagen ska ge regeringen tillkänna att utreda ett införande av ett nationellt elektroniskt system som hantering av farligt avfall.

Ett rikt växt- och djurliv (nr 16)

Att bevara den biologiska mångfalden på jorden handlar inte uteslutande om att bevara växt- och djurarter för deras egen skull. Självklart är det en etisk aspekt att vi har ett ansvar att lämna efter oss planeten till våra barn så som vi tog över den. Men problematiken med den biologiska mångfalden är betydligt mer akut och berör även vår egen överlevnad på kort sikt.

Den mat som vi äter, den luft som vi andas och det sötvatten vi behöver, byggnadsmaterial, energi etc. produceras av ekosystem. Ekosystemen är uppbyggda i ett komplext nät av arter som agerar tillsammans och cirkulerar, bearbetar och uppgraderar grundämnen till näringsämnen. De kan inte fungera utan en sammansättning av arter och en mångfald av arter. När arter försvinner sluter sig "nätet" igen och anpassar sig och fungerar tillsynes som tidigare. Men för varje gång en art försvinner minskar systemets motståndskraft – resiliens. Slutligen "kraschar" systemet och produktionen upphör. Den biologiska mångfalden är också nyckel till ekosystem som klarar klimatförändringarna, det visar forskning.⁴²

Just nu pågår en av de största artutrotningarna i planetens historia (i samma klass som när dinosaurierna försvann).

Problembilden har världens länder enats om i "FN:s Konventionen för biologisk mångfald" som skrevs under först i Rio 1992 och som utvecklades i Nagoya 2010.

Where multiple pressures are threatening vital ecosystems and their services, urgent action is needed to decrease those pressures most amenable to short-term relief, such as over-exploitation or pollution, so as to prevent more intractable pressures, in particular climate change, from pushing the system "over the edge" to a degraded state;

Många svenskar har hört talas om begreppet biologisk mångfald. Men få har förstått sambandet med vår egen överlevnad och välfärd. Internationellt har kunskapen om betydelsen av biologisk mångfald dock växt. Liksom i klimat-

⁴² Se <http://www.stockholmresilience.org/research/whatisresilience.4.aceea46911a3127427980004249.html>.

frågan ligger det internationella samfundet steget före den allmänna opinionen men steget efter forskningen.

En kunskapssatsning bör genomföras i Sverige. Den kan innefatta utvecklingsprojekt inom grund- och gymnasieskola, lärarutbildning, studieförbund, kommunala informationssatsningar eller kunskapshöjande statliga satsningar. Regeringen bör sammanställa en handlingsplan.

I Sverige utgör också ekosystemen grunden för några av våra industrinäringar: skogsindustrin och livsmedelsindustrin.

Ett av EU:s starkaste redskap för att klara den biologiska mångfalden är art- och habitatdirektivet. Det är en EU-reglering som visar att frågorna om biologisk mångfald är gränsöverskrivande. Men vi socialdemokrater vill se att den lista över hotade arter som skyddas i direktivet omarbetades oftare. Regeringen bör i EU arbeta för att nya arter som hotas kan föras upp på listan och att arter där en gynnsam bevarande status uppnåtts kan avföras från listan. Det behövs en mekanism i direktivet för detta.

Gröna nyckeltal

När världens länder samlades till möte om biologisk mångfald i Nagoya för att diskutera den internationella konventionen för biologisk mångfald presenterade FN:s miljöorgan Unep en rapport som har kommit att kallas för TEEB-rapporten ("The Economics of Ecosystems and Biodiversity").⁴³ Rapporten visade att det är möjligt att värdera ekosystemtjänster i räkenskaperna för stater. Och att om detta inte sker innebär det en felaktig avvägning mellan kostnad och nytta i människans förhållande till naturen. FN:s medlemsländer och undertecknarna analyserar nu TEEB-rapporten och försöker omsätta den lokalt.

Den svenska regeringen har gett ett uppdrag till Naturvårdsverket att kartlägga och sammanställa information kring ekosystemtjänster.⁴⁴ Men de viktiga slutsatser från TEEB, dvs. att detta är något som går att beräkna och sätta ett pris på, finns inte med i uppdraget. Detta trots att regeringen i miljömålspropositionen⁴⁵ gjorde bedömningen att det behövs styrmedel för att hantera ekosystemtjänsternas ekonomiska värde och att dessa skulle integreras i samhällsekonomin. En utredning om detta utlovades. Vi menar att uppdraget till Naturvårdsverket varken uppfyller idéerna i TEEB eller propositionens utlovade utredning. Inriktningen i TEEB är att nationalräkenskaperna uppgraderas så att de inkluderar värddeförändringar i naturkapital och ekosystemtjänster. Redan i proposition 1998/99:100 (se bilaga 5) aviserade regeringen idéer om gröna nyckeltal. Detta arbete byggde på ett förslag från Miljövårdsbered-

⁴³ <http://www.teebweb.org/>.

⁴⁴ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/49/48/f2f57bde.pdf>.

⁴⁵ Regeringens proposition *Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete* 2009/10:155 s. 78 ff.

Fel! Okänt namn på

ningen.⁴⁶ Tanken var att gröna nyckeltal i budgetpropositionen kan bli viktigt för riksdagen när den fattar beslut om olika styrmedel för miljön.

Nagoyamålen

Regeringen har genom kommittédirektivet till Miljömålsberedningen kring uppdraget om markanvändning⁴⁷ slagit fast att det är Miljömålsberedningen som får det viktiga uppdraget att ta fram Sveriges plan för hur vi ska klara konventionen för biologisk mångfald:

De globala mål som formulerades inom konventionen om biologisk mångfald vid mötet i Nagoya 2010 anger viktiga utgångspunkter för uppdraget.

Den strategiska plan som länderna enades om i Nagoya vid mötet för parterna i konventionen för biologisk mångfald innehåller 20 genomgripande och omfattande mål. De kommer alla att innebära konflikter med annan verksamhet, och uppgiften att implementera dem i Sverige är omfattande och svår. Vi menar att regeringens val att ge uppdraget till Miljömålsberedningen som redan har andra svåra uppgifter är märklig. Dels återstår flera miljömål för beredningen att ta fram etappmål för. Etappmål som ska ersätta de delmål som tidigare fanns. Dels ska beredningen också föreslå åtgärder. Uppgiften med Nagoyamålen är så omfattande att de kommer att ta all uppmärksamhet och därför lämna andra viktiga miljömål utan etappmål under lång tid framöver.

Stranden

En stor del av de hotade arter som finns upptagna på Artdatabankens listor trivs i strandmiljö. Den omläggning av strandskyddet som regeringen gjort riskerar att leda till en alltför stor exploatering av strandmiljöer och därmed hota dessa arter. Också friluftslivet och den för oss svenskar så grundläggande allemansrätten urholkas i och med den nya lagstiftningen.

Risken är nu stor att stränderna blir tillgängliga för ett fåtal i stället för alla. Regeringens proposition 2010/2011:64 innebar ett tydligt uttryck för denna försvagning: uppluckrade regler som kan slå hårt mot allemansrätten och innebära ett steg tillbaka i klimat- och miljöarbetet.

De lättnader som införts som gäller glesbygd anser vi socialdemokrater vara helt rimliga, men den ökade bebyggelse som lagen öppnar för i områden med redan högt exploateringstryck drabbar den biologiska mångfalden och allemansrätten. Vi menar också att länsstyrelserna ska ges möjlighet att överpröva besluten.

⁴⁶ SOU 1998:170 Miljömålsberedningen. *Gröna nyckeltal för en ekologiskt hållbar utveckling*.

⁴⁷ Tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen (M 2010:04) Strategi för en långsiktigt hållbar markanvändning – med syfte att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Dir. 2011:91.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med justeringar av strandskyddet som säkrar den biologiska mångfalden och ökar tillgången till stränderna för friluftslivet i hårt exploaterade områden.

Vargen

Vi menar att målet är att hitta en politik för vargen som bejaktar två problem: konflikten mellan varg och människa i vissa områden samt målet att bevara en långsiktigt hållbar vargstam i Sverige. För detta behövs en politik som håller långsiktigt.

En lyckad rovdjurspolitik vilar ytterst på acceptans för den förda politiken. Till det finns det inga genvägar.

Vi är positiva till de nya regler för utökad skydds jakt som regeringen beslutat om men anser att i de nya gemensamma riktlinjerna för förvaltningen av vargstammen bör ingå ett ökat lokalt medinflytande.

För att vargstammen ska bli långsiktigt hållbar måste den tillåtas växa men då på andra håll. Att stammen förstärks genetiskt är mycket viktigt. Naturlig invandring är det bästa. Vi tror inte på inplantering av varg. Vi menar att regeringen ska avblåsa projektet med inplantering av varg.

Vi har i EU tillsammans kommit överens om att använda begreppet gynnsam bevarandestatus. Det handlar om komplexa förhållanden som stammens genetiska status, dess spridning och förutsättningar att verka naturligt med möjligheter till bytesdjur med mera. Mer om vår politik kring varg finns i vår motion ”Hållbar natur- och viltvård”.⁴⁸

Invasiva arter

Antalet främmande arter i Sverige har mer än fördubblats de senaste hundra åren.⁴⁹ Många av dessa är invasiva, dvs. de har en negativ inverkan på t.ex. den biologiska mångfalden. Dessa har kommit till Sverige på en mängd olika vägar. Det kan handla om barlasttankar i båtar, om sällskapsdjur eller tamdjur som rymt eller via den globala handeln med varor. Det finns i Sverige inte någon samlad strategi för att förhindra introduktion och bekämpande av invasiva arter. Naturvårdsverket har tagit fram ett förslag men regeringen har inte återkommit med ett beslut. Under 2013 kommer EU att ta fram en sådan strategi, och vi menar att regeringen då bör ta fram en svensk handlingsplan.

Utöver den övergripande planen och det långsiktiga arbetet behövs mer akuta åtgärder vad gäller några invasiva arter. Ett exempel är vildsvinen som nu orsakar stora skador i det svenska jordbruket. Men mer aktivt arbete behövs för att minska stammen.

Mårdhunden som ursprungligen kommer från östra Asien finns idag främst i Norrbotten och Västerbotten. Det är en invasiv art som ger negativa konsekvenser på den inhemska faunan, främst på markhäckande fåglar i våtmarks-

⁴⁸ 2012/13: MJ426.

⁴⁹ Naturvårdsverket Rapport 6500 s. 508.

Fel! Okänt namn på

områden och på amfibier. Mårdhunden kan även sprida sjukdomar, bland annat rabies och rävens dvärgbandmask. Det finns idag en bra fungerande förvaltningsplan för att förhindra att mårdhunden sprider sig vidare i Sverige.

Vi är mycket positiva till regeringens initiativ att stoppa handeln med levande amerikanska humrar. Arten kan göra skada för den svenska biologiska mångfalden om den sprids i svenska vatten.

Ett annat exempel på en sådan art är den spanska skogssnigeln som funnits i Sverige i 30 år och nu orsakar skador i trädgårdar och odlingar. Grundorsaken till problemen är att det saknas naturliga fiender som kan balansera snigelns stora förökningsförmåga.

Våra grannländer har engagerat sig i forskning, information och bekämpning av den spanska skogssnigeln. Men i Sverige har snigelproblemet bedömts som mindre viktigt inga vetenskapliga försök beträffande bekämpning görs.

Mot bakgrund av att såväl yrkesmässig odling som fritidsodling kan förväntas få fortsatt växande problem med den spanska skogssnigeln och att hittills otillräckliga åtgärder vidtagits från svensk sida, bör riksdagen till regeringen påtala behovet av en nationell strategi beträffande den spanska skogssnigeln. En sådan strategi bör innefatta både internationellt erfarenhetsutbyte och inhemska försök med bekämpning. Vidare bör ingå information till yrkesodlare och fritidsodlare och även en bättre övervakning av snigelns fortsatta spridning.

Stockholm den 3 oktober 2012

Matilda Ernkrans (S)

Johan Löfstrand (S)

Jan-Olof Larsson (S)

Pyry Niemi (S)

Helén Pettersson i Umeå (S)

Sara Karlsson (S)

Christina Karlsson (S)